



Metodika XI.

Pamětní místa *lieux de mémoire*

kulturní paměť: ten zatracený propletenec mezi dějinami a pamětí





Léčky kulturní paměti:

Dvokrát ‚Gare d Austerlitz‘

- Dvě rozdílná pamětní místa?
- Rozlišný pohled na kulturní paměť? Co je úplně jiné, co spojuje oba náměty?

Léčky kulturní paměti: Různé vrstvy národní paměti



**Demonstrace antivaxerů
(12. prosinec 2021)**

Kolik vrstev kulturní paměti najdete?

History and memory

Události, osobnosti
geografická místa



Propojení paměti jedince s pamětí skupiny, se kterou se ztotožňuje (národ, politická strana, rodina, náboženská skupina atd.)

Historická paměť

I. Sociální,
kategorie

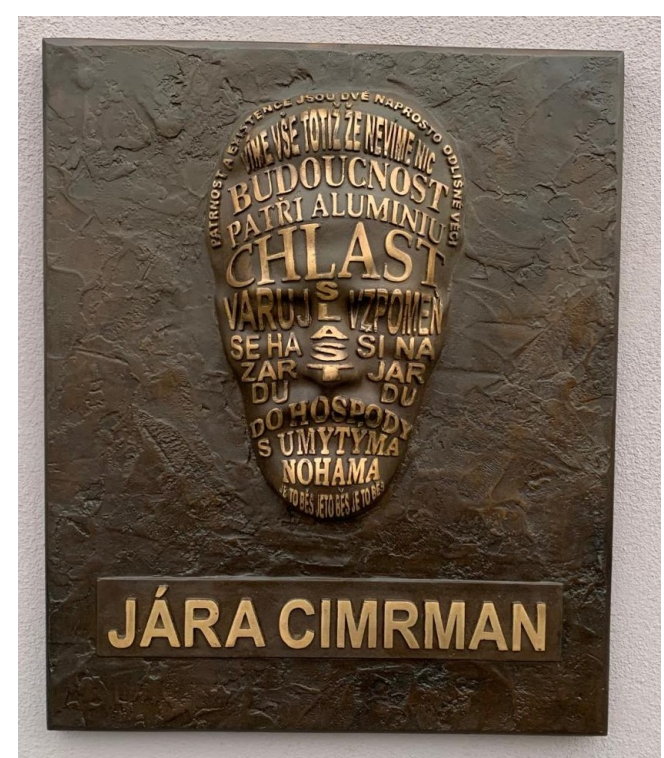
- Jedinec **přehodnocuje význam jednotlivých manifestací historické paměti**
- kolektivní paměť pracuje pouze s malým výběrem historických skutečností, který deformuje naše vnímání minulosti silněji nežli historiografie
- Identita skupiny se dá využít k různým účelům (sjednocení, vymezení)
- Kolektivní **paměť se staví nad zkušenost jedince**
- Klíčovým nástrojem je jazyk, ve kterém je zakotvena identita skupiny

Historická paměť

II. historická,
kategorie

- Kolektivní paměť/místa paměti mají druhý život (historické podvědomí)
- Kolektivní paměť je historický pramen, kterým který pomáhá doplnit obraz zkoumané společnosti (mentalita, identita, kulturní politika).
- Změna kolektivní paměti/míst paměti v prostoru a čase (umístění?)
- Jakým způsobem se přenáší přes čas (pomníky, náhrobky, suvenýry)
- Využití/zneužití kolektivní paměti/míst paměti
- Ústní historie (*oral history* = Legendy, báje, pohádky)
- Proč se na jisté manifestace historické paměti zapomíná a na další vzpomíná? (*damnatio memoriae*)

Úkoly 19.3.



1. Předčtěte si článek od Aleidy Assmann (*Transformations...*):

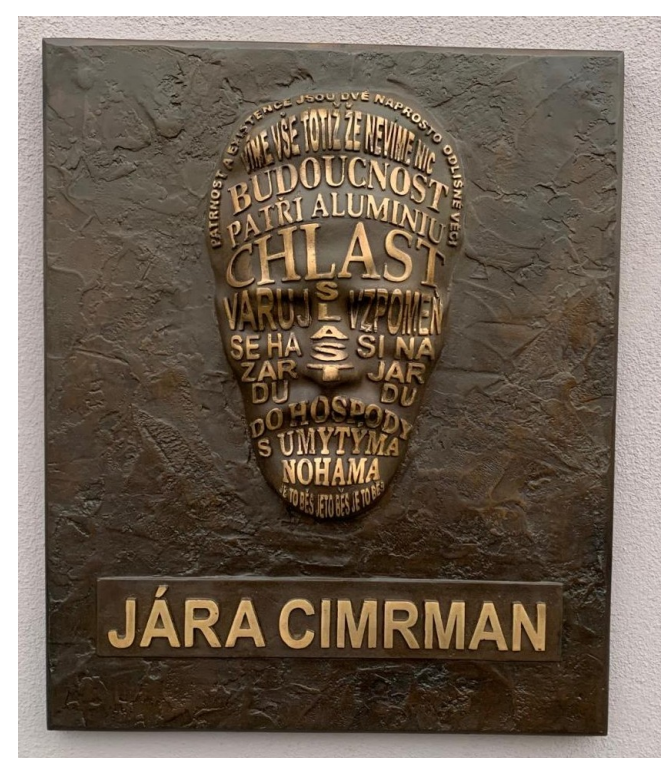
- Kdo je Aleida Assmann?
- Které mezníky definuje v dějinách diskurzu o kolektivní paměť?
- Jak pro ní vypadá poměr mezi identitou, paměť a dějinami?

2. Mechanizmy vytváření ,národní' paměti (viz Nora):

- O co se opírá národní paměť v Česku/na Slovensku
- Vyberte si příklad ,místa paměti' (osobnosti, události, geografického místa, časového úseku, ideologie) z česko-slovenských dějin
- S čím je propojen? Kdy vznikl? Je všeobecně akceptován? Jakými proměnami prošel?

Připravte si k vašemu příkladu krátkou prezentaci (3-5 min.)

Úkoly 19.3.



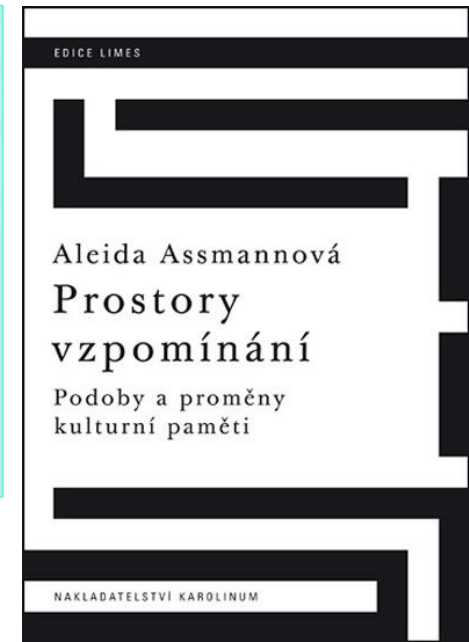
1. Předčtete si článek od Aleidy Assmann (*Transformations...*):

- Kdo je Aleida Assmann?
- Které mezníky definuje v dějinách diskurzu o kolektivní paměť?
- Jak pro ní vypadá poměr mezi identitou, paměťí a dějinami?

2. Mechanizmy vytváření ,národní' paměti (viz Nora):

- O co se opírá národní paměť v Česku/na Slovensku
- Vyberte si příklad ,místa paměti' (osobnosti, události, geografického místa, časového úseku, ideologie) z česko-slovenských dějin
- S čím je propojen? Kdy vznikl? Je všeobecně akceptován? Jakými proměnami prošel?

Připravte si k vašemu příkladu krátkou prezentaci (3-5 min.)



Aleida Assmann

(*1947)

- Německá Anglistka, Egypťoložka, Literární a kulturní vědkyně
- **Studium a akademická kvalifikace v Heidelbergu**
- Manželka kulturního vědce Jana Assmanna
- Specializace na kulturní paměť a zapomínání nová definice pojmu ‚antisemitismus‘

*„Vzpomínat znamená pracovat na budoucnosti“
= Kulturní paměť se vytváří kumulativně, ve vrstvách
= Státy, které mají ‚pohyblivou minulost‘ nemají stálou identitu (tj. třeba dnešní Putinovo Rusko)*





History and memory

Změna pohledu na místa paměti a historickou paměť

Émile Durkheim
1858-1917

- kolektivní paměť není určená pro jedince
- Opírá se sice o jeho vzpomínky, je ale propojená s (nadřazenou) monumentalitou pamětních míst, ke kterým jednotlivec vytváří vlastní vztah

André Leroi-Gourhan
1911-1986

Rozlišuje tři typy paměti:

- **specifická:** živočišné chování (pudy)
- **etnická:** reprodukce vzorců chování v lidské společnosti
- **umělá:** reprodukce mechanických úkonů bez reflexe (instinkty)

Maurice Halbwachs
1877-1945

- Většinou existuje několik ,kolektivních pamětí' vedle sebe
- Kolektivní paměť je závislá na kulturním rámci, ne na biologii
- Při své socializaci, přebírá člověk vzorce společenské ho chování a myšlení
- Individuální paměť je ovlivněná různými kolektivními paměti; závisí na vzdělání a příslušnosti ke specifické sociální skupině
- Kolektivní paměť = shoda mezi individuální a různými kolektivními paměti





History and memory

Změna pohledu na místa paměti a historickou paměť

Jan a Aleida
Assmannovi
(1938-2024)
(*1947)

- Kolektivní paměť je lokalizována mimo individuální paměť
- Jak dlouho se taková paměť udrží a jak je zorganizována, je určeno kulturou, ve které vznikla

Dají se rozlišit čtyři typy kolektivní paměti:

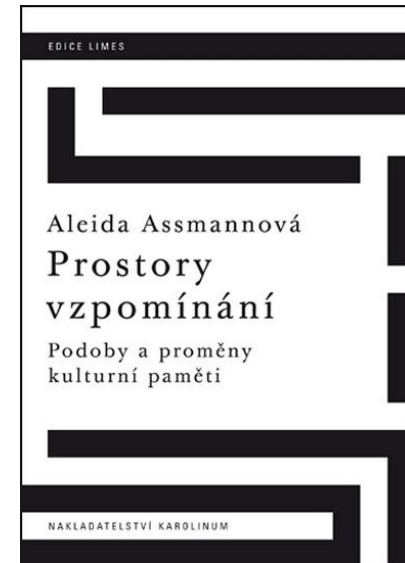
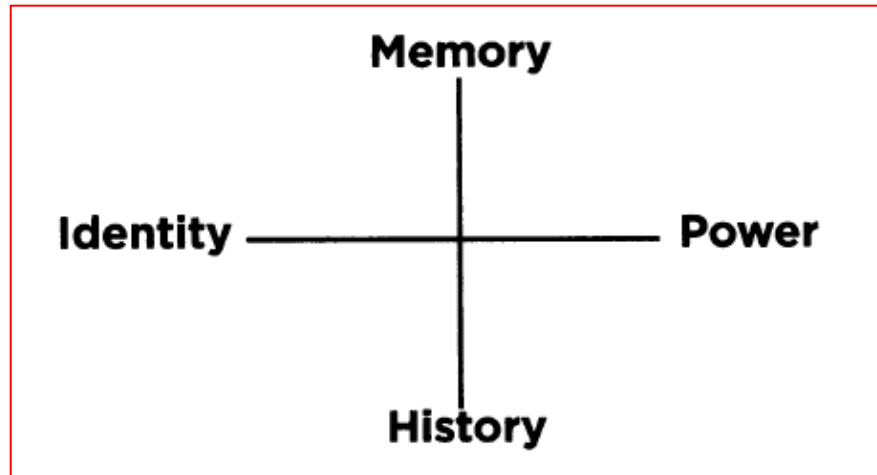
- paměť mimetická: tj. společenské jednání, které přenášíme napodobováním zvyků a tradic
- **paměť věcí** (to co propojujeme s předměty/materialista)
- **paměť komunikativní**: předávaná se skrze jazyk (oralita)
- **paměť kulturní**: veřejné manifestace, ve kterých jsou uloženy informace v zakódované podobě = symboly nebo obřady o které se opírá skupinová identita

Problém plynoucí mezery (floating gap)

- Jan Vansina: čím dál je nějaká událost v dějinách vzdálená, tím méně o ní víme
- Ústní tradice s ztrácí po třech až čtyřech generacích
- Po 800 až 100 letech vzniká mezera, ve které se rodí mýty, oficiální historické tradice, monumenty



Transformations between History and memory



Tří fáze vztahů mezi kulturní paměti a dějepisem:

1. Do roku 1800: totožnost mezi historií a pamětí

- Co se píše, te to, na co si musíme vzpomínat z jistého (ideologického) uhlu pohledu

2. Do první poloviny 20. století: Polarita mezi historií a pamětí

- Vznik kritického myšlení a metodického aparátu, vůbec: povolání historika
- Historie je věda založená na faktech, kulturní paměť je rodička mýtů

3. Po roce 1968: interakce/propojení historie a kulturní paměti

- Vzpomínání a vytváření historie jsou propojeny osobou historika a podmíněny jeho pohledem na minulost
- Není možné odpojit 'kulturní paměť' od jedné ideologie, bez toho, že přes ní převlečeme jinou ideologií



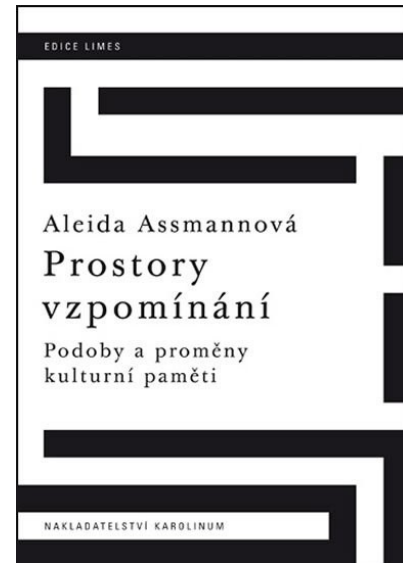
Transformations between History and memory

Memory

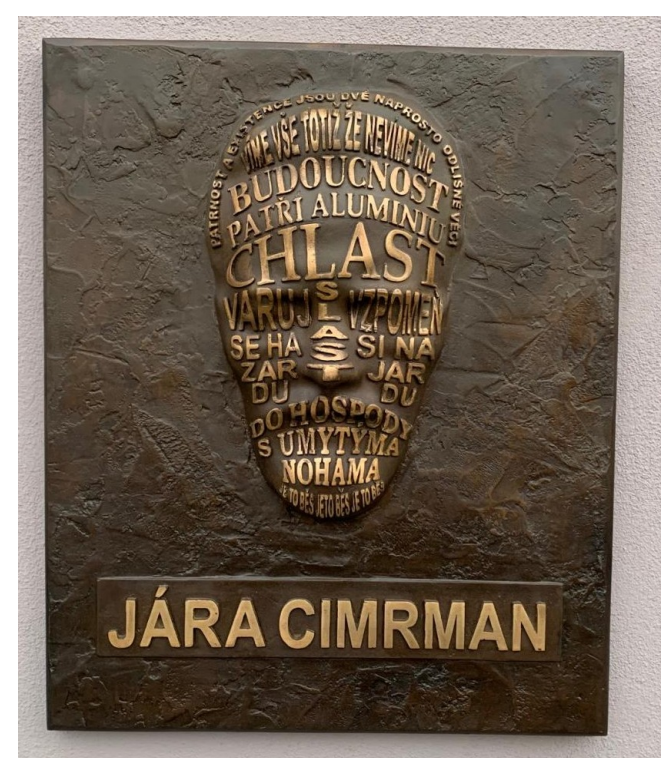
- is an embodied form of memory
- stresses differences and exists in the plural
- is linked to the identity of an individual, a group, or institution
- bridges the past, present, and future
- is highly selective, deploys forgetting
- creates values and meaning, and provides motivation and orientation for action

History

- is a disembodied form of memory
- provides a universal frame and exists in the singular
- is disconnected from the identity of individuals, groups, or institutions
- separates the past from present and future
- develops an event and impartial attention
- searches for truth and tries to suspend values, disconnected from action



Úkoly 19.3.



1. Předčtěte si článek od Aleidy Assmann (*Transformations...*):

- Kdo je Aleida Assmann?
- Které mezníky definuje v dějinách diskurzu o kolektivní paměť?
- Jak pro ní vypadá poměr mezi identitou, pamětí a dějinami?

2. Mechanizmy vytváření ,národní' paměti (viz Nora):

- O co se opírá národní paměť v Česku/na Slovensku
- Vyberte si příklad ,místa paměti' (osobnosti, události, geografického místa, časového úseku, ideologie) z česko-slovenských dějin
- S čím je propojen? Kdy vznikl? Je všeobecně akceptován? Jakými proměnami prošel?

Připravte si k vašemu příkladu krátkou prezentaci (3-5 min.)



Různé manifestace kulturní paměti:

Magazín Pamětníci O projektu Podpořte nás Více... ENGLISH

paměť národa

Zapomínat je snadné. Proto natáčíme a vyprávíme svědectví, která nesmějí zmizet.

Hledat...

Festival Paměti národa na Strahově
Mezi 29. 9. a 1. 10. zveme na koncerty, diskuze, slam poetry a další.

Nadace paměť' národa

10 min reflexe



Jára Cimrman

- O jaké místo paměti se jedná?
- O která fakta se místo paměti opírá?
- S jakou metodou pracuje?
- Na jaké tradice navazuje?
- Pro kterou (sociální) skupinu je určen?
- V čem je problematické/kontroverzní?



Úkoly 26.3.

1. Přečtěte si předmluvu **knížky Kamila Činátla** (*naše české minulosti*)
 - Vyberte si jednu kapitolu
 - Proveďte krátký písemný rozbor (poznámky stačí) z hlediska naší tematiky (tedy: jak zapadá vybrané pamětní místo – divadlo, film, mohyly – do všeobecného konceptu pamětních míst a kolektivní paměti, pro kterou skupinu je určeno)
2. **Vyberte si z navržených ,medií paměti‘ příklad, nejspíš takový, který sami znáte:**
 - film, časopis, obraz, divadelní hru, knížku, mohyly, poutní místo, svátek atd.
 - Proveďte analýzu a představte jeho význam. Jak se s ním dnes pracuje, jaký má vliv a na koho? O který kontext se opírá? Vznikla kolem něj nějaká kontroverze?
 - Připravte si na téma krátkou prezentaci (5 – 10 min.)